

Csomakőrös helynevei.

Száz esztendeje mult annak, hogy Kőrösi Csoma Sándor szülőföldjétől távol, Ázsia belsejében, a Himalája hegylanc tövében sok nélkülözés és sok erőfeszítés után ötvennyolc éves korában befejezte életét. Halála százéves évfordulóján az egész magyarság áldozott emlékének, szűkebb hazája, a Székelyföld is az egész 1942. esztendőt nagy fia emlékének szentelte. Az ünnepi év augusztusának folyamán Szabó T. Attila egyetemi tanár úr buzdítására magam is felkerestem Kőrösi Csoma Sándor szülőfaluját és összegyűjtöttem Csomakőrös határának jelenkori helynévanyagát. A helyszíni gyűjtésben Teleki Benjamin és Debreczi Sándor volt segítségemre. Tanárom útmutatásáért és támogatásáért e helyen is tanítványi tisztelettel köszönetet mondok.

Kőrösi Csoma Sándor szülőfaluja, Csomakőrös, régi nevén Kőrös, a háromszéki medence keleti részén, közvetlen a hegyek lábánál, a Kárpátok láncai közé felnyúló kicsi, eldugott völgy ölében, a Nemerétől jól védett helyen húzódik meg. A falu Kovásznától déli irányban mintegy két kilométer távolságra, Páké és Papolc községek szomszédságában fekszik. Kétoldalt szép fenyves erdőkkel és lombhullató fákkal borított előhegyek övezik, a háttérben pedig a Kárpátok hatalmas hegyóriásai állnak őrt. Páké felé a völgy kiszélesedik és átmenet nélkül kapcsolódik a Feketeügy lapályához. Közepén folydogál keresztül a Nagypatak, mely nagy szárazság idején néha ki is apad. A község a patak mellett, az erdő felé haladó főutca mentén és a Kovásznáról Pákéba vezető megyei út kétoldalán jellegzetes *T*-alakban helyezkedik el.

A falu keletkezésének idejét biztos történelmi adatok hiányában nem tudjuk pontosan megállapítani. Valószínűleg késő-középkori telepítés. Az 1567. évi regestrumban *Keoreos*-nek van bejegyezve tizennégy portával (SzékOkl. II, 222). A Bástaféle, 1602-ben a császárnak tett hűségesküről készített kimutatás *Keores* néven említi (SzékOkl. V, 194). Az 1635.¹ és 1711.² évi lustrában *Kőrös* alakban fordul elő. A XVIII.

¹ ENM.lt. Liber lus'ralis de sedis Háromszék de Anno 1635. 85 a.

² Uo. Mike Sándor gyűjteménye: Egyveleg XII, 129—30

században, 1743-ban *Kőrösfalvá*-nak is írták (SzékOkl. VIII, 393). Az 1819—20. évi helységnév-lajstromban *Kőrös* néven szerepel.¹ A rumén megszállás alatt a község hivatalos neve *Chiurus* volt.² Most hivatalosan *Csomakőrös*-nek nevezik. A falu nevének előtagját a századfordulón nagy szülöttjének a családnévéről vette fel. A szomszéd falvak lakói azért továbbra is csak *Kőrös*-nek nevezik.

A község egész területe ma 6745 kat. hold ; ennek több mint kétharmad része erdő. Lakosainak száma az 1941. évi népszámlálás adatai szerint 612 lélek ; lakosai mind székelyek. Vallásra nézve túlnyomó részben reformátusok, csak néhány római katolikus család él a községben.

Csomakőrös határneveit vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy sok olyan helynév van, mely az eredetibb természeti állapotot jelöli. Pl. *Csereerdő*, *Cseretölgyesmege*, *Grádicospataka*, *Gyökeres*, *Hegykerülő*, *Kétérköze*, *Kis- és Nagyagyagos*, *Kőbányapataka*, *Közkútja*, *Kővályúfele*, *Laposkőmelléke*, *Nagypadpataka*, *Nyírerdő*, *Sás*, *Szurdok*, *Széperdőtető*, *Tópusztája*, *Tölgyevastető*, *Vápa*, *Veressárodala* és *Vizköze*. A természeti állapotban évszázadok folyamán az emberi kéz változásokat idézett elő. Sajnos, ezeknek a változásoknak az idejére a megfelelő történeti helynévanyag hiánya miatt nem tudok rámutatni. Minthogy a községnek szántóföldje aránylag kevés van és a múltban még kevesebb volt, a mocsaras területeket lecsapolták és erdőket irtottak ki azért, hogy földművelésre alkalmas termő talajhoz jussanak. A *Goc Bálint tava*, *Pünköst tava* és *Sás* nevű helyen régen víz csillogott ; ma ezek szántók, de nem valószínű, hogy emberi beavatkozásra száradtak ki. A lakosság szaporodásával azonban a szántó leginkább az erdő rovására terjeszkedett, főképp kelet és dél felé. A *Balogpusztája*, *Basa*, *Borsós-hegy*, *Cserésár*, *Debrecikert*, *Királydomb*, *Malomoldal*, *Szilos*, *Tökés* és *Tölgyevastető* helynév kétségtelenül régebben erdős területre vonatkozott. A nagy erdőirtás ellenére is a községnek még hatalmas erdőségei vannak, ezeket itt-ott erdei kaszálók, legelők, ú. n. puszták szakítják meg. A szántó nagy része a falu alatt van. A patak mentén kaszáló és szántó felváltva helyezkedik el.

Csomakőrös helynevei között aránylag sok a személy- és családnévvel alakult helynév. A helynevekben szereplő családok egyike-másika már ki is halt, de a helynév a kihalt családok emlékéfé is megőrizte. Ilyen kihalt és élő családnevekkel alakult helynév a *Bacsókert*, *Balogpusztája*, *Bartaerdő*, *Bartapusztája*, *Basa*, *Bende*, *Bernátkert*, *Csomakert*, *Debrecikert*, *Első- és Hátsó Pap János gödre*, *Gálkovács*, *Gecsegát*, *Gecse-utca*, *Goc Bálint*-

¹ Név-lajstroma minden az 1819—20-ik esztendőben osztályozás alá vett helységeknek.... é. és h. n.

² Martinovici—Istratti, Dicționarul Transilvaniei... Kolozsvár (Cluj), 1922.

tava, Gocok utcája, Királydomb, Ördögök-szénafüje, Pünkösztava, Pozsonok helye, Sándorpusztája és a Vidakert.

Találunk növényekkel képzett helyneveket is: *Sás, Kis- és Nagykomlós*, továbbá *Lenparlag*. A falu nagy szülöttjének az emlékét egyetlen helynév őrizte meg: a *Csomakert*.

Régi szokást őriz a *Nagynyíl* és *Rövidnyíl* helynév. Régen, amikor a földet a falvak közösen birtokolták, az évi felosztás sorshúzással történt; ezt a műveletet régi módjára utaló megjelöléssel a régi magyar nyelv „nyílvetés, nyílvonás” néven ismerte; így a kisorsolt részt nyílnak nevezték. A nyílnak nagysága nem volt állandó, hanem minden esztendőben és minden határban más és más volt.¹

Mostani alkalommal csak a jelenkori helyneveket közlöm. Történeti adatok hiányában nem tudtam megállapítani még az egyes helynevek első jelentkezésének idejét sem. A helynevek betűrendben való felsorolásakor a térképészleten levő számot []-ben, az illető helyre vonatkozó gazdálkodási megjegyzést rövidítve ()-ben közlöm.² A helynevek irodalmi helyesírással közölt alakja után az eltérő népnyelvi alakot, a : után pedig az illető helynévre vonatkozó más elnevezést tüntetem fel.

A l s ó h o s s z ú *Āsóhosszu* [62] (sz.). A Kovászna felőli határrészben, az út felső oldalán az erdő felé elterülő szántó.

A l s z e g *Āszég* [1] (fr.). A falunak az a része, mely a Büdös vagy Kicsipatakon alól fekszik.

Ā r o k k ö z e *Ārokköze* [56] (k.). Csomakőrös határát a kovásznaitól elválasztó mesterséges vízárak és a patak között levő szénatermő hely.

A s z a l ó. 1681-ben említik (Bogáts). Valószínűleg az *Aszalósdomb* régi neve.

A s z a l ó s d o m b *Aszalózdomb* [60] Mezei út, mely a Sás nevű határrészre vezet. Valamikor így nevezték az út melletti földeket is; ma csak az utat jelenti e név.

A v a s a l j a *Avasájja* [33] (sz.). Gyengén lejt az erdő aljától a patak felé. Az *avas* régi nagy fákból álló erdőt, a Székelyföldön nagyobb részét már kopárosodó erdőt is jelöl.

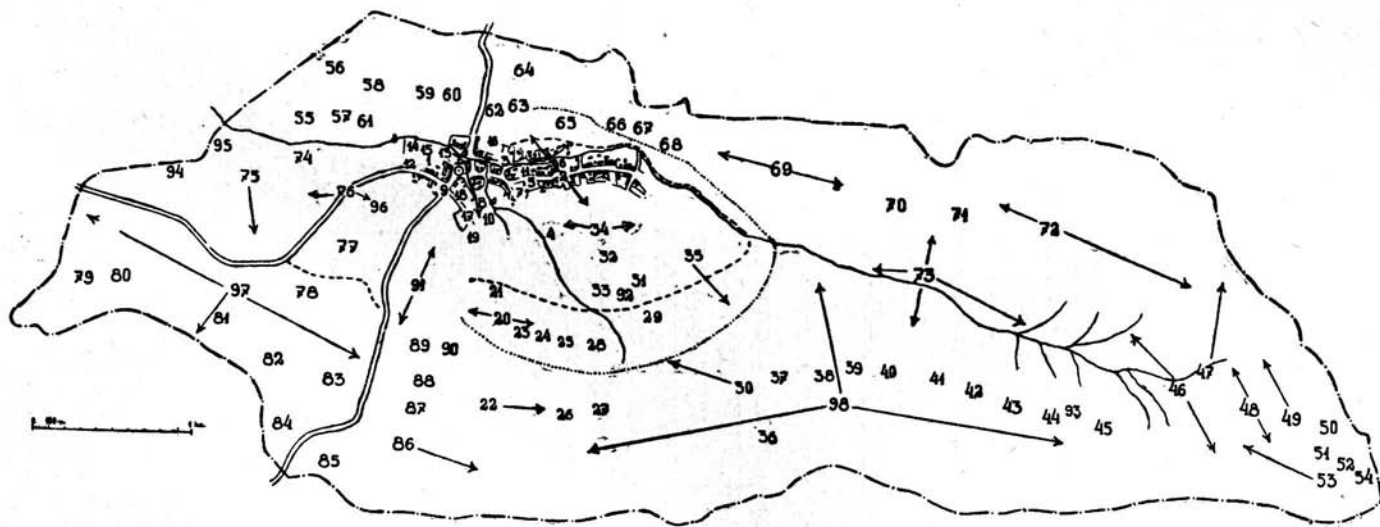
B a c s ó k e r t *Bacsókért* [13] (k.). Az Alszegben a Nagypatak mellett levő kaszáló. E helynév előtagja régi család nevét őrizheti, noha a kőrösiek azt állítják, hogy ilyen nevű család soha nem élt a faluban.

B a l o g p u s z t á j a *Balokpusztája* [23] (k.). A multban a Balog-család birtokolhatta; ma a községé. Balog nevű családok ma is élnek Kőrösön.

B a r t a e r d ő *Bartaerdő* [66] (e.). A Malomoldal felett,

¹ Tagányi Károly: A földközösség története Magyarországon. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle 1894. : 199. kk.

² Rövidítések: *e.* = erdő, *g.* = gödör, *f.* = forrás, *fr.* = falurész, *k.* = kaszáló, *sz.* = szántó, *t.* = tisztás.

Csomakörös helynév-térképe.

----- az erdő régi határa, az erdő mai határa.

Kovásznával határos erdőrezs. Előtagjában az 50 évvel ezelőtt kihalt Barta-család nevét őrizte meg.

Bartapusztája *Bartapusztája* [67] (t.). A Barta-erdő közepén levő tisztás.

Basa [19] (sz., e.) .Közvetlen a temető felett fekszik. Innen jó kilátás nyílik a falura. Hogy régen a Basa-családé lehetett-é s nevét onnan kapta-é, történeti adat hiányában nem tudjuk biztosan megállapítani. Az 1635-beli lustra említi *Basa Thamás* nevét Kőrös lakói között.

Bende *Bēnde* [26] (e.). A Verőfény nevű oldalon, a Zúke mellett fekszik. Neve a már kihalt *Bende*-családtól származik. Az említett család már 1602-ben szerepel a falu lakói között (SzékOkl. V, 194). Azután a lustrák többé nem említik e nevet.

Bernátkert *Bērnátkért* [16] (sz.). A falu szélén van észak felől. Nevét a hajdani tulajdonos *Bernát*-családtól kapta. A család hatvan éve kihalt.

Borsoshegy *Bōrsoshēgy* [29] (sz.). 1681: Borsoshegy (Bogáts).¹ Szántó, de régen erdővel volt borítva. A Nagytilalmas alatt húzódik végig.

Büdöspatak l. *Kicsipatak*.

Cofa [83] (k.). A Csahojnak az a része, mely a Papolcra vezető út mellett, a Szilos és a Nagynyíl dűlők között van.

Csahoj [97] (sz., k.). 1743: ...a kőrösi határon *Csaholy* nevű helyet, mikor nyomásba fordul, Kőrösfalva tilalmas helynek felfogja. 1776: Papolcz felől való fordulóban *Csaholy* nevű helyben (SzékOkl. VIII, 393, 394). — Részei: Cofa, Nagynyíl, Rövidnyíl, Kétérköze, Csahojfarka.

Csahojfarka *Csahojfárka* [79] (k.). Nevét onnan kapta, hogy *farokszerűen* nyúlik be a papolci és a pákési határ közé.

Csaolátorpusztája [44] (t.). A Grádicospatakától keletre levő tisztás. Az előtagot nem tudom megmagyarázni.

Csereerdő *Csereerdő* [22] (e.). Tölgyfával borított erdő.

Cserésorr *Cserésár* [28] (sz.). A Nyírerdő orrszerű kiugrása. Ma szántó, régen erdős hely volt.

Cseretölgyesmege *Cseretölgyesmege* [69] (e.). Tölgy-erdővel borított hegyoldal.

Csomakert *Csomakért* [11]. A Gocok-utcáján alól, a falu közepe táján fekszik. Ez az egyetlen hely Csomakőrösön, amely a falu nagy szülöttjének, Kőrösi Csoma Sándornak a nevét őrzi. Szülőházát a század elején lebontották és újat építettek helyébe. Az udvar szélén terebélyes diófa áll lehajtott ágakkal.

¹ Bogáts Dénes „Háromszéki helynevek“ című történeti helynévközlésében (Emlékkönyv a S ékely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára. Sepsiszentgyörgy, 1929. 52. kk.) csak hat tör'éné'i nevet kö öl Csomakőrösről. Ezeket, Bogáts nevének megemlítésével bevetem helynévgyűjteményembe.

Talán Csoma Sándor is játszadozott alatta. A történeti adatok először 1711-ben említik a *Csoma* -családot Kőrös lakói között. Az 1711. évi lustrában *Csoma Balás* és *István* neve szerepel. Ma Csoma nevű család nincs Csomakőrösön.

Csigolya bükkös. 1681-ben említik (Bogáts). Ma nem ismerik.

Debrecikert Dëbrecikèrt [25] (k.). Régen bokros, erdős hely volt. Az erdőt kiirtották és ma kaszálónak használják. Nevét a faluban ma is élő *Debreczi*-családtól kapta. E családot először az összeírások a község lakói között 1711-ben említik három tagjával, Lászlóval, Bálinttal és Benedekkel.

Dögkert Dökkèrt: Erdőlökäpu [94] (k.). A pákói határszélen fekvő hely. Nevét onnan kapta, hogy régen ide temették az elhalt állatokat; ma nem erre a célra használják. Erdőlökäpunak azért nevezik, mert itt vezet át a pákói erdőelő út.

Egrispányä [37] (e.). Homályos összetételű helynév. Előtagjában az égerfás népies elnevezése *egrës*, *egris* szerepel. Utótagját nem tudom megmagyarázni.

Első Pap János gödře Èsö Pap János gödre [88] (g.). A Király-domb alatt van.

Farlő Fällő [38] (e.). Meredek oldal; mikor az erdőből jönnek haza a fa vége be szokott farolni. Ez az elnevezés tehát a *farol* ige származéka; *rl* > *ll*. változás hasonulással magyarázható; az erdélyi népnyelvben elég gyakori (vö. *sarlő* > *sallő*, *tarlő* > *tallő*, *sóórlő* > *söllő* stb.). Ellenkező irányú hasonulásra nézve l. a *Lemparrag* helynevet.

Felsőhosszú Fësöhosszu [63] (sz.). Folytatása az Alsóhosszú szántónak.

Felsőzeg Fësözög [2] (fr.). A Csomakert és a Gocok-utcáján felül elterülő faluresz.

Fűrészzeleje Fűrészzeleje [68] (t.). Erdei tisztás Kovászna felől. Nemrégben közelében még fűrésztelep állt, ma azonban a fenti helynévben csak a neve él.

Gálkovács [73] (e.). Kúpalakú, erdővel borított hegy, mely Csomakőrös fölött méltóságteljesen emelkedik ki a környező hegyek közül. A monda szerint valamikor réges-régen itt legeltette nyáját egy kecskepásztor. Innen költözött le a hegy lábánál elterülő síkságra. Itt hajlékot épített és letelepedett. Így keletkezett Kőrös. Hogy ez a helynév is régi család emlékét őrizheti, azt bizonyítja egy 1635-ben Kőrös lakói között szereplő *Gál Mihály* családnév. Az oklevelek ezen családnevet nem is említik többé.

Gátalja Gátájja [57] (sz.). A patak jobbpartján, a Gecse-gát alatti szántó.

Gecse-gát [14]. A Malomkertben, a patakon levő gát. Nevét a gátatépítő *Gecse*-családtól kapta. Itt van a falu fürdője. Vezetőm, Teleki Benjámín közlése szerint nyáron ide járnak fürödni.

Gecse-utca *Gecse-ucca* [7] A Nagy-utcából kiágazó zsákutca. Ebben az utcában laknak a sokat szereplő *Gecse*-családok. 1711 óta az összeírásokban mindig előfordul a fentebbi név.

Goc Bálint-tava *Goc Bálin tava* [64] (k.). A falutól északra levő mélyen fekvő vizenyős, lefolyástalan hely. Esőzések alkalmával a víz itt összegyűl és valóságos tavat alkot. Előtagja egykori tulajdonosa nevét őrizhette meg. Az 1602-s összeírásban szereplő *Gocs*-család valószínűleg a fentemlített család őse. Az 1635. évi összeírás *Gocz Jánost*, *Gocz Mihályt* és fiát, továbbá *Gocz Péternét* és fiát említi a község lakói között. 1711-ben *Gocz Péter*, *Bálint* és *Benedek* nevét jegyezték fel az összeírásban. *Gocz* nevű családok ma is élnek Csomakőrösön.

Gocok utcája *Gocok uccája* [6] A Felszegben levő zsákutcácska.

Grádicsospataka [43] (e.). A Verőfényben van. Grádicsosnak azért nevezik, mert hatalmas lépcsőszerű sziklákön ugrálva folyik le a víz.

Gyeplősárpusztája *Gyēplősárpusztája* [36] (t.). A papolci erdő szélén levő tisztás.

Gyökeres *Gyūkeres* [48] (e.). A Kőztetőn felül elterülő erdőrészt.

Halálkaszálása [92] (k.). Szegényszerpusztájának egy része, mely az erdőből lefolyó két patak között van. Mindössze három keskeny földnyelvből áll az egész és esőzések idején a hegyről lerohanó víztömeg ezt is el szokta önteni. Ezért nevezik ezt a helyet nagyon találóan Halálkaszálásának.

Hátulsó Pap János gödre *Hátúsó Pap János gödre* [87] (g.). Kisebb talajmélyedés a Királydomb aljában.

Hegykerülő *Hētykerülő* [77] (sz.). A Basa nevű helyet félkörben veszi körül.

Kéknyelves [93] (e.). Kőrösdereka és Csaolátorpusztája között levő nagyon meredek oldal. Nevét állítólag onnan kapta, hogy régen sok ökröt és lovat ütött el itt a szán. „*Mire a tetejiből az ájba bėjött a szán, akkorra a marha nyelve és mékkékült.*“

Kerekbérc *Keregbérc* [51] (e.). Fenyőfával borított hatalmas erdő.

Kerekbércpusztája *Keregbércpusztája* [52] (t.). A Kerekbérc közepén levő pusztja.

Keresztfaalja *Kērészfaalja* [76] (sz.). A Papolcra vezető út melletti kereszt környékén elterülő szántóföldek neve.

Keresztfaútja *Kērészfaútya* [96]. Mezei út, mely a papolci utat köti össze a pákái úttal. Nevét az út szélén álló keresztől kapta.

Kertekalja *Kertékájja* [34] (sz.). A belsőség körül, a kertek végében levő földek.

Kétérköze [80] (sz.). A Csahoj egy része.

Kicsipatak [4]. Másik neve: *Büdöspatak*. A Verőfényből ered és a templomon felül szakad a Nagypatakba. Nyáron a vize legtöbbször kiapad.

Királydomb *Kirájdomb* [86] (sz., k.). A falutól délre, az úton felül terül el. E helynév valószínűleg a már kihalt *Király* nevű család emlékét őrzi. Ez a család először 1602-ben szerepel Kőrösön. 1711-ben még találkozunk *Király Boldisár* nevével, de azután az összeírásokban a Király név többé nem fordul elő.

Kisagyagos [39] (e.). Nevét a talaj agyagos összetételétől kapta.

Kőbányapatak [71] (e.). Itt van a falu kőbányája.

Kőrösdereka *Kőrözdërëka* [45] (e.). Csaolátorpusztáján felül van.

Kőröspataka l. *Nagypatak*.

Kőrösstorok 1719. (Bogáts). Valószínűleg a Kőrösdereka helynévnek régi változata.

Köz kútja *Köszkuttya* [47] (f.). A Köztetőn levő forrás neve. Igen jó havasi ivóvíz.

Köztető *Kösztető* [46] (e.). Nevét a közbirtokosságtól kapta.

Kővályúfele *Kövájufële* [41] (e.). A faluból az erdőbe vezető út szélén van egy kővályú; a felette elterülő erdő rész innen kaphatta nevét.

Lapaskő melléke *Lapaskőmejjéke* [49] (e.).

Lempárlag *Lempárrag* [95] (sz.). A pákéi határszélén elterülő néhány hold szántó. Régen ezen a helyen csak lent szabadott termelni.

Malomkert *Malomkért* [12] (k.). Az Alszezen a patak mellett fekszik. Hatvan évvel ezelőtt itt volt Gecse Gergely malma. A malomnak ma nyoma sem látszik, csak a hely tartotta meg emlékét.

Malomoldal *Malomódal* [65] (sz.). Az erdőtől a belterületig terjed. Nevét az aljában levő vízimalomtól kapta.

Mélypataka 1718. (Bogáts). Nem tudom elhelyezni Csomakőrös határában.

Nagyagyagos [40] (e.). A Kisagyagoson felül fekszik.

Nagykomlós *Natykomlós* [75] (sz.). A névből következtetve, régen komlót termelhetek itt.

Nagynyíl [82] (k.). A Csahojban, a Cofa és Szilos, mellett van.

Nagypadpataka *Natypatpataka* [42] (e.). Lapos földképződmény, mely a patak mellett hosszan húzódik végig.

Nagypatak *Natypatak*: *Kőröspatak* [3]. A község közepén átfolyó patak neve. Nyáron alig van benne víz. Felhőszakadások idején a meredek hegyekről lezuhanó víztömeg hirtelen megduzzasztja és ilyenkor előntéssel fenyegeti a határt.

Nagytilalmas *Natytilalmas* [30] (e.). Legeltetés vagy pedig favágás szempontjából lehetett tilalmas ez az erdő. A Székelyföldön a legeltetési tilalom Szent György napjától Szent Mihály napjáig terjedt.

Nagy-utca *Nagy-ucca* [5]. A kovásznai útból ágazik ki és a község közepén vezet végig; folytatása az erdei út.

Nagyútrajövőföldek *Nagyutrajövőfödek* [59] (sz.). Kovászna felől, az út alsó oldalán levő szántók.

Nemes-utca *Nēmēs-ucca* [8]. Az Alszezen a Nagy-utcából ágazik ki és Tőgyevastetőre vezet.

Nemes-utca kútja *Nēmēs-ucca-kuttya* [10]. A Nemes utcában, az út szélén levő kút. A környékén lakó emberek innen hordják a vizet.

Nyírerdő *Nyírerdő* [21] (e.). A Basán kívül levő erdő. Nevét onnan kapta, hogy nyírfákkal van borítva.

Nyirespusztája l. *Tőgyevastető*.

Ördögökszénafüje *Ördögökszénafüje* [61] (k.). A Sás nevű határrészben körülbelül tíz holdnyi kaszáló. Nevét a már kihalt *Ördög*-családtól kapta. Nevezett család először 1635-ben szerepel Kőrösön. Hatalmas család lehetett, mert sok tagjának a nevét őrizték meg a lustrák. 1635-ben fel van jegyezve: *Ördög Demeter* fiai *Benedek, János. Kissebb Ördög István*, fiai *István, János; Ördög Péter* fiai *Mihály, Márton, Péter; Ördög Márton* ob[íit]. Fia *Mihály*. 1711. évi lustrában *Ördög Dávid, János, Márton, Benedek* és *Tamás* neve fordul elő.

Pozsonok helye *Pozsonok hējje* [85] (k.). A papolci út baloldalán van. Nevét a szomszédfalusi birtokos *Pozson*-családtól kapta.

Pünkösztava *Pünkös tava* [91] (sz., k.). A Vergej, Basa és Tőgyevastető helyekkel határos. Keleti része dombos, az út melletti rész pedig mélyen fekszik. Ezen helynév családnévtől való származását a történeti adatokból nem sikerült kimutatnom.

Rövinyíl *Rövignyíl* [81] (k.). A nagynyíl folytatása. Hosszan lenyúlik Páké felé egészen a Kétérközéig.

Sándorpusztája [25] (k.). A Verőfényben levő kaszáló.

Sárpataka [50] (e.). Laposkőmelléke és Kerekbérc nevű erdők közötti völgy. A völgyben csörgedező hegyipatak Kovászna felé folyik.

Sás [58] (sz.). A Kovászna felől való határrészben fekszik. Mélyfekvésű hely most is. A csatornázás előtt még vízenyősebb volt, úgyhogy a vizet kedvelő sás dúsan nőtt rajta. Ma szántóterület.

Szegényszerpusztája *Szegényszerpusztája* [32] (k.). A Büdöspatak mellett van. Keskeny parcellákra van osztva, s többnyire szegény rendű emberek tulajdona.

Szépérdőtető Szépérdötető [53] (e.). Hatalmas fenyes; az előtagja alighanem innen magyarázható.

Szilos [84] (sz.). E szántó a papolci határ felől az út jobboldalán van. Valamikor szilfák lehettek ott; a fentebbi elnevezés onnan eredhet. Ma azonban a faluban erre senki sem emlékszik.

Szurdok [31] (sz.). 1716: Szurdok (Bogáts). A Borsoshegy aljában, két domb közt húzódó szűk völgy.

Taplicapusztája [54] (t.). A kovásznai és zágoni erdők határán van. Csomakőrös erdejének ez a legmesszebb eső része. Az előtag szláv szó: *toplica* = melegvíz (MNY. XVII, 12.).

Temető [17]. A Basa alatt terül el, magas fenyőfákkal teleültetve. Teleki Benjámint állítása szerint a temető fáit Erzsébet királyné emlékére ültette a falu.

Temető-utca Temető-ucca [18]. Keskeny, elhagyatott. Neve alighanem onnan származik, hogy csak temetéskor mennek végig rajta.

Templom eleje Tēmplom eleje [9]. Kicsi térség az Alszegeen a templom előtt. Itt szoktak találkozni vasárnap és általában ünnepnapokon a falusiak.

Tópusztája [72] (t.). Nevét a pusztta közepén levő „*bivajfērődő*“-tól kapta.

Tökés [78] (sz.). Keresztfautján alább van.

Tölgyevastető l. *Tögyevastető*.

Tögyevastető: Tölgyevastető: Nyírespusztája [20] (sz.). A Verőfényben, a Basa és a Nyírerdő szomszédságában terül el. Valamikor tölgyerdő borította, ma szántó, itt-ott még is látható benne egy-egy nyírfabokor. Neve a *tölgy* + *avas* + *tető* tagokból keletkezett. Az *evas* elhasonulás.

Vápa [35] (sz.). A falu felső végétől nem messze terül el. Kis völgyszerű bemélyedés.

Veressárodala Vērēssárodala [70] (e.). Az északi erdős oldalban van. A hegyoldal valóban vöröses színű talajból áll.

Vergej Vergěj [89] (sz., k.). E név eredetét nem tudom megmagyarázni.

Vergejkútja Vergějcuttya [90] (f.). A Vergejben levő forrás.

Verőfény [98]. A Papolc felőli forduló neve.

Vidakert Vidakert [15] (sz., k.). Ez a helynév családnévből keletkezett. A lustrákban Kőrös lakói között nem fordul elő *Vida* név, ellenben a szomszéd falvak lakói között nagyon elterjedt családnév volt.

Vízköze Viszköze [55] (sz.). Az Árokköze végében fekszik.

Züke [27] (e.). Eredete ismeretlen.

A helynevek számszerinti felsorolása.

A számok a térképvázlat számai.

1. Alszeg, 2. Felszeg, 3. Nagypatak : Kőröspatak, 4. Kicsipatak : Büdöspatak, 5. Nagy-utca, 6. Gocok-utcája, 7. Gecse-utca, 8. Nemes-utca, 9. Templomeleje, 10. Nemes-utca kútja, 11. Csomakert, 12. Malomkert, 13. Bacsókert, 14. Gecsegát, 15. Vidakert, 16. Bernátkert, 17. Temető, 18. Temető-utca, 19. Basa, 20. Tögyevastető : Tölgyevastető : Nyírespusztája, 21. Nyírerdő, 22. Csereerdő, 23. Balogpusztája, 24. Debrecikert, 25. Sándorpusztája, 26. Bende, 27. Züke, 28. Cserésorr, 29. Borsoshegy, 30. Nagytilalmas, 31. Szurdok, 32. Szegényszerpusztája, 33. Avasalja, 34. Kertekalja, 35. Vápa, 36. Gyeplősarpusztája, 37. Egrispánya, 38. Farló, 39. Kisagyagos, 40. Nagyagyagos, 41. Kővályúfele, 42. Nagypadpataka, 43. Grádicospataka, 44. Csaulátorpusztája, 45. Kőrösdereka, 46. Köztető, 47. Köz-kútja, 48. Gyökeres, 49. Laposkőmelléke, 50. Sárpataka, 51. Kerekbérc, 52. Kerekbércpusztája, 53. Széperdőtető, 54. Taplicapusztája, 55. Vízköze, 56. Árokköze, 57. Gátalja, 58. Sás, 59. Nagyútra jövő földek, 60. Aszalósdomb, 61. Ördögök szénafűje, 62. Alsóhosszú, 63. Felsőhosszú, 64. Goc Bálint tava, 65. Malomoldal, 66. Bartaerdő, 67. Bartapusztája, 68. Fűrészteleje, 69. Csere-tölgyesmege, 70. Veressárodala, 71. Kőbányapataka, 72. Tópusztája, 73. Gálkovács, 74. Kicsikomlós, 75. Nagykomlós, 76. Keresztfaalja, 77. Hegykerülő, 78. Tökés, 79. Csahojfarka, 80. Kétérköze, 81. Rövidnyíl, 82. Nagynyíl, 83. Cofa, 84. Szilos, 85. Pozsonok hegye, 86. Királydomb, 87. Hátsó Pap János gödre, 88. Első Pap János gödre, 89. Vergej, 90. Vergej kútja, 91. Pümköst tava, 92. Halálkaszálása, 93. Kéknyelves, 94. Dögkert, 95. Lenparlag, 96. Keresztfaútja, 97. Csahoj.

Kolozsvár.

Gazda Ferenc.